

ГЕРОЇЧНА ПОСТАТЬ ІВАНА СІРКА В ІСТОРИКО-ГЕРОЇЧНИХ ЛЕГЕНДАХ І ПЕРЕКАЗАХ

У легендах і переказах увагу зацентровано на образі героя, лицаря, оборонця і визволителя рідної землі. Пафос цих творів переважно патріотичний, а поряд з видуманими персонажами в них зустрічаються переважно герої реальні, відомі, уславлені нашим народом. У цьому жанрі усної народної словесності яскраво звучить струна виняткової любові до Батьківщини, а героїв наділено надзвичайною міццю і силою.

Одним із найпопулярніших героїв серед творців фольклору став кошовий отаман Іван Сірко. Цей народний герой був безкомпромісним борцем із ворогом, непохитним захисником самостійності України. Зупинимося на героїчній постаті Івана Сірка, який заслуговує на окрему увагу і про військову діяльність якого складено багато народних оповідань.

Легенди про героя вміщують значну кількість елементів казковості і фантастики, нюансів, які не мають документального підтвердження, тобто є художньою вигадкою. На думку дослідників, «дійсність в легендах огорнута густим шаром фантазії» [3, с. 42]. Саме в цьому їхня відмінність від переказів, які відзначаються більшою фактичною достовірністю, а також тим, що моральні судження в них висловлюються прямо, без алегоричності, властивої легендам.

Питому вагу істинного, реального, можливого чи, навпаки, вигаданого, фантастичного та неймовірного, ступінь достовірності зображень, характер ставлення до дійсності можна вважати критерієм визначення жанрової належності цих прозових творів.

Життя славетного кошового отамана Запорозької Січі Івана Сірка (бл. 1610–1680 рр.) було сповнене подій, політичних інтриг і великих подвигів. Недаремно життєвий шлях героя оповитий легендами. Сірко залишив по собі славу мудрого чоловіка, талановитого воїна і ватажка. Саме він небезпідставно вважався найуспішнішим народним заступником. Цей воїн майже ніколи не зазнавав поразки в бою, що вказує на дивовижну силу, витривалість, міць, неймовірну Сіркову військову вправність, а також таємні знання козака.

Знаний дослідник запорізьких козаків Д. Яворницький підрахував кількість перемог Івана Сірка (всього п'ятдесят п'ять). Козацтво вісім разів обирало його кошовим отаманом, з чого можна зробити висновок, що Україна тієї доби не знала більш популярної особистості. Палкий патріот, розважливий ватажок, високоморальна глибокорелігійна людина, Іван Сірко впродовж усього життя воював з ворогами. Військові дружини героя вітали як переможців у Білгород-Дністровському, Бендерах, Ізмаїлі, Перекопі та інших містах. Першорядною метою кожного виступу Сірко

вважав звільнення полонених, які конали в рабстві на чужині. Варто згадати, що у 1675 році ватажок провів надзвичайно вдалу військову операцію по стримуванню вторгнення Туреччини на Чигиринщину, розтрошив кримську орду і яничарів Ібрагім-паші, що вторглися на Україну. Помер легендарний герой 1 серпня 1680 року і був похований в селі Капулівка, що на Дніпропетровщині. У зв'язку з тим, що води Каховського моря впритул підступили до могили у 1967 році відбулося перепоховання тіла ватажка у кургані-дозорці, який розташований в 1300 метрах від Капулівки і в 50 метрах від дороги «с. Олексіївка – с. Капулівка».

Існує багато легенд про цю незвичайну постать («Іван Сірко», «Кошовий Сірко», «Заповідь Сірка», «Сила Сіркової руки», «Як Сірко умирав», «Великий воїн», «Сірентій Праворучник» та ін.). Найзагадковішою є легенда про народження Сірка, згідно з якою Іванко народився із зубами. Щойно баба-повитуха піднесла його до столу, він ухопив великий пиріг з начинкою і з'їв його. Це було знаменням того, що все своє життя він гризтиме своїх ворогів [6, с. 173].

Подібну думку зустрічаємо і у митрополита Іларіона, який пише, що «славний кошовий отаман Іван Сірко народився на світ з зубами, і з цього пророкували, що він буде гризти все своє життя ворогів, головно татар та турків» [4, с. 208]. Історія показала правдивість цих передбачень, оскільки все своє життя герой боровся проти ворогів, за кращу долю і краще життя рідного народу.

Ця легенда надихнула українського письменника М. Чхана написати твір «Легенда про народження Івана Сірка», де в романтичній манері розповідається про ніч народження героя: «...було буряно і тривожно. Гуділа негода – стогнали дерева, яким вітер викручував віти, як татарин руки полоняників; вив комин тужливо, жахаюче, немов віщував набіг... чадно і парко було у господі; баба-повитуха обмивала, полоскала ще безіменного майбутнього кошового» [5, с. 1].

Привертає увагу той факт, що в легендах про козацьких отаманів, гайдамацьких та опришківських ватажків знайшло віддзеркалення характерництва, тобто володіння ізотеричними знаннями, які приписувалися й Іванові Сірку. «Сірко – це кошовий такий. Він такий був, що дещо знав. Оце, бувало, вийде із куреня та й гука на свого хлопця: «Ану, хлопче, візьми пістоль там та стріляй мені в руку!». Той хлопець візьме пістоль та тільки – бух! – йому в руку. А він візьме в руку кулю, здаве її та назад кине. Вони, ті запорожці усі знайовиті були» («Іван Сірко») [2, с. 80]. Народна уява не могла знайти раціонального пояснення винятковій здатності уникати кулі або шаблі.

Іван Сірко став опоетизованим символом козацької відваги в українській народній словесності. Лицар духу й волі Іван Сірко ще за життя став легендою: «Він був на ворогів страшний і милословий, а для

християн – навпроти, був дуже добрий» («Іван Сірко») [2, с. 80]. Подібно до казкових героїв зображується він богатирем, якого наші вороги панічно боялися і тому прозвали його чортом: «Турки і ляхи дуже боялись Сірка і звали його “шайтаном”» («Сила Сіркової руки») [1, с. 262]; «Уже татари які міри проти нього робили, так нічого не зробили. Вони його шайтаном так і прозвали («Великий воїн») [1, с. 263].

Народний улюбленець отаман Сірко був знаковою фігурою, яка асоціювалася в українців із перемогою, торжеством Добра над Злом, невмирущою силою, яка може допомогти у важкий період історії. Тому, напевне, і дійшла до сьогодні численна кількість народних оповідань про правницю Івана Сірка.

Будь-хто з воїнів прагнув отримати у спадок величезну силу славетного воїна Івана Сірка, тому фольклорна пам'ять українців зберегла легенди про заповіт Сірка: «Хто буде мою могилу шанувати, братиме навкруги землю та буде могилу обсипати, то я його сам своєю силою буду дарити» («Заповідь Сірка») [1, с. 264] або: «А як обсадите могилу навкруги деревами, то буде від мене вам велика пригода» («Сірентій Праворучник») [1, с. 264]. Це ілюструє намагання наших предків зберігати світлу і вічну пам'ять про героя, дбати про його могилу тощо.

Елементи містичного завжди становили обов'язкову частину історико-героїчних легенд і переказів, поглиблювали вагу історичних подій та героїчних постатей засобами фантастики та вигадки, виконували пізнавальну та естетичну функції. Народні оповідання відображають не стільки вірування наших пращурів у надприродне, скільки бажання бачити народних героїв могутніми, сильними, непереможними, що підсилювалося їх творцями зв'язком з потойбіччям. Це сприяло збереженню для нащадків аргументованої інформації щодо історичних фактів та особистостей, про народне ставлення до них. Ідеальний герой як уособлення добра і світла в історико-героїчних легендах протистоїть ворожому, лихому, небезпечному як втіленню зла.

Таким чином, у народних оповіданнях органічно поєдналися реальність та казковість. Світла пам'ять і міцна віра є метою тих завітів, які залишили по собі народні герої.

Список використаних джерел

1. Героїчний епос українського народу. Хрестоматія: навч. посіб. / Упоряд. та приміт. О. М. Таланчук. Київ : Либідь, 1993. 432 с.
2. Легенди та оповідання. Українська народна творчість. Харків : Торсінг плюс, 2007. 480 с.
3. Лінтур П. Легенди Закарпаття. *Легенди нашого краю*. Ужгород, 1972. 234 с.
4. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу.

- Київ : Обереги, 1994. 424 с.
5. Чхан М. Легенда про народження Івана Сірка. *Прапор Юності*. 1990. 2 серп. № 90. С. 1–2.
  6. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3 т. Київ : Наук. думка, 1994. Т. II. 560 с.

Ірина Таран

ВИКОРИСТАННЯ РИТОРИЧНИХ ПРИЙОМІВ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ІНТЕРВ'Ю

У сучасному світі, насиченому інформацією та взаємодією, спілкування стає ключовим елементом успіху бізнесу. Інтенсивний розвиток медіа та глобальних комунікаційних платформ надають бізнесменам можливість спілкуватися з широкою аудиторією через медіа-інтерв'ю. Проте якісна комунікативна взаємодія потребує розуміння не лише технічних аспектів комунікації, а й урахування лінгвопрагматичних особливостей, які визначають ефективність повідомлення та його сприйняття аудиторією.

Ключові концепції та методологічні принципи нашого дослідження ґрунтуються на працях видатних лінгвістів та комунікаторів. Дж. Остін у «Speech acts» вводить поняття «мовленнєвих актів» й стверджує, що мова здатна викликати зміни в соціальному середовищі. Е. Гідденс у праці «Social Structures of Behavior» вивчає «фрейми» як структури, що визначають інтерпретацію ситуацій. А. Лутц в «Rhetoric in Business Communication», розкриває роль риторики в комунікації, особливо в контексті бізнесу.

До більш сучасних досліджень можна віднести «Communication: Inferring speaker intentions or perceiving the world? Insights from developmental research», опубліковане у науковому журналі «Journal of Pragmatics» 2023 року Д. Мацарелло та Е. Ваккарджіу. Вони визначають комунікацію як ефективний та багатий інструмент передачі інформації. У дослідженні А. Дієпєвен «The suspect's statement in interaction: Responding to «formulations» in the investigative interview» вивчається реакція підозрюваних на «формулювання» та перекази поліцейськими того, що підозрюваний сказав під час слідчих інтерв'ю. Воно зосереджено на перевагах відповіді та формах опору у відповідях підозрюваних на такі формулювання.

Як бачимо, було проведено чимало досліджень, що розкривають лінгвопрагматичні аспекти поведінки, проте питання комунікативної поведінки бізнесменів в англomовному медійному інтерв'ю досі не було детально досліджено. Тому ми ставимо за мету визначити риторичні